גליון א'מז

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת מקץ

מבט "שבתי" על טרדות החיים

– לימוד מענין שתי שבתות חנוכה –

שמירת ש"ק דיוסף קודם מ"ת

יוסף הצדיק וימי החנוכה

אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גוראר'י, הרב מנחם מענדל ויספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.

ת.ד. 2033 כפר חב"ד
ארץ הקודש

+1-929-754-6218

*5717

oh@chasidus.net

orhachasidutil@gmail.com

ב"ה

גיליון א'מז – תשפ"ז

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

בפתח הגיליון

מבט "שבתי" על טרדות החיים

– לימוד מענין שתי שבתות חנוכה –

נושא **החלומות** פותח את פרשתנו, יוסף חולם חלומות ובהם נרמזו עניינים העתידים להתרחש בינו לבין אחיו. אודות השאלה המתעוררת **האם גם בימינו יש לחלומות משמעות**, לוקטו במדור "תורת חיים" מכתבי רבנו לשואליו בנידון זה. סיפורי **חלומות שבהם נתגלה מורנו הבעש"ט** כונסו במדור "דרכי החסידות".

בהמשך הפרשה מתואר כיצד חשש יעקב אבינו לשלוח את בנימין "**פן יקראנו אסון**" – "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", ואף כאן עולה התמיהה, **מדוע לא חשש יעקב גם לשלומם של שאר בניו שירדו מצרימה**? עניין זה נידון, בדרך פשוטו של מקרא, במדור "מקרא אני דורש".

על הפסוק "וטבוח טבח והכן" דרשו רבותינו – "**ששמר יוסף את השבת**". במדור "חידושי סוגיות" נידונת השאלה **האם** הי' **עניין מיוחד בשמירת השבת של יוסף דווקא**, יותר ממה שקיימו כל האבות והשבטים את כל התורה?

ומפרשת השבוע לימי החנוכה, אשר מסתיימים בשבת קודש זו. נתייחדה שנה זו שבה **שתי שבתות חנוכה**. המדור "יינה של תורה" עוסק במסר לעבודת ה' מקביעות זו, **וכיצד יהודי מביט על חייו הגשמיים במבט של "שבת חנוכה"**. במדור "שיחות קודש" הובא באריכות הסיפור אודות תנאי חייו של המגיד ממעזריטש נ"ע שנזכר במדור "יינה של תורה".

ויה"ר אשר מגאולת חנוכה נזכה לגאולת עולם, ומאור שמונת הנרות נבוא ונעלה לזמן אשר "הי' לך ה' לאור עולם" (ישעי' ס, יט), בקרוב ממש ובעגלא דידן.

המערכת

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

מקץ

ב **מקרא אני דורש**

נשתנו העתים

ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 213 ואילך

ה **פנינים • עיון וביאור**

- **האם חולין הוא מגונה?**

ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 359 ואילך

- **תלי תניא בדלא תניא?**

ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 360

ו **יינה של תורה**

- **מעלת שבתות חנוכה**

ע"פ תורת מנחם חפ"ב עמ' 439 ואילך

ט **שיחות קודש**

העולם הזה דומה לפרוזדור

י **פנינים • דרוש ואגדה**

- **הפסק בקדושה – היפך הקדושה**

ע"פ תורת מנחם חמ"ב עמ' 69 ואילך

- **יוסף הצדיק וימי החנוכה**

ע"פ ספר השיחות ה'תשמ"ח ח"א עמ' 170 ואילך

יא **חידושי סוגיות**

שמירת ש"ק דיוסף קודם מ"ת

ע"פ לקוטי שיחות ח"כ ע' 200 ואילך

יד **תורת חיים**

חלומות שווא ידברו

טו **דרכי החסידות**

מעשה בחלומות

נשתנו העתים

על חששו של יעקב (ביחס לבנימין) "פן יקראנו אסון", מפרש רש"י: "מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה" – מה פשר הדיוק "מכאן", שמשמע שנתכוון לשלול אפשרות הלימוד ממקום אחר? ומדוע חשש יעקב מפני קטרוג על בנימין דווקא, ולא חשש לכל שאר בניו?

"וְאֶת בִּנְיָמִין אָחִי יוֹסֵף לֹא שִׁלַּח יַעֲקֹב אֶת אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן יִקְרָאֶנּוּ אָסוֹן" (מב, ד)

פן יקרֵאנו אסון – וכנגית לֵה יקרֵאנו אסון: אמר רבי אלעזר בן יעקב: מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה:

מקור דברי רש"י הוא בבראשית רבה (פצ"א, ט. ועד"ז בירושלמי שבת פ"ב ה"ו); **אלא שרש"י שינה שינוי בולט מדברי המדרש** (כהערת המפרשים (נחלת יעקב, משכיל לדוד, באר בשדה)):

במדרש הביאו מימרא זו בהמשך הפרשה, כאשר עמדו בני יעקב לרדת למצרים בפעם **השניה**, ורצו לקחת עמהם את בנימין - ואז אמר להם יעקב (מב, לח): "לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקרָאהו **אסון בדרך** אשר תלכו בה" וגו', ועל זה הוא שהביאו במדרש: "מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה";

אמנם רש"י שם לא הזכיר מאומה מענין זה, והביא מימרא זו דוקא כאן, כאשר הכתוב מספר על הפעם **הראשונה** שירדו בני יעקב למצרים.

[ואין לומר שרש"י שתק שם כיון שסמך על מה שכבר פירש כאן - שהרי בפרשת ויגש (מד, כט), על מה שנאמר שם "וקרהו אסון", חזר רש"י וכתב בפירוש: "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", **ולא סמך** על פירושו כאן].

ואדרבה, רש"י מדייק: "**מכאן** שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", ומשמע שבכוונתו **לשלול** מקום אחר;

והיינו, שבא להדגיש **שדוקא** "**מכאן**" - הפעם הראשונה שירדו בני יעקב למצרים - למדים "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", **ואי אפשר** (אליבא דרש"י, בדרך הפשט) ללמוד זאת מהכתוב לענין הפעם השני' שירדו למצרים, וכדלקמן.

[אלא **שבפרשת ויגש** (שם) הביא רש"י דבר זה, "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", לענין הפעם השניה שירדו למצרים. וראה במקור הדברים שהאריך בביאור דברי רש"י שם, ואכ"מ, וכאן יתבאר רק מה ששייך לפרשתנו].

ב. ויובן בהקדים בירור בעצם המימרא - "מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה" (וכקושיית המפרשים):

חשש זה, "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה", קיים לכאורה גם בנוגע לכל האחים - ובכן, מדוע חשש יעקב דוקא על בנימין "פן יקראנו אסון", ולא חשש על שאר האחים?!

והנה, בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן פירש: "הוא טליא". וכן כתב הרמב"ן (ויגש מד, כט): "מפני היותו נער ורך לא נסה ללכת בדרך". אבל קשה להלום תירוץ זה בדרך הפשט, שהרי בנימין היה אז כבר כבן שלושים שנה, שלכאורה אינו "נער ורך"; ואדרבה: "בן שלשים לכח" (אבות ספ"ה)!

זאת ועוד:

אם אכן הי' חשש סכנה ממש בנוגע לבנימין (בגלל גילו הצעיר וכיוצא בזה) - הרי **פשיטא** שאין ליעקב לשלוח אותו להסתכן בנפשו, ומה פשר המימרא שבאה בתורת **חידוש**: "מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה" (כלומר, שמצד סכנת הדרך עצמה לא נמנע יעקב, אלא רק מפני קטרוג מחודש של השטן)?

ג. ויש לומר בביאור הענין:

הטעם שיעקב חשש דוקא על בנימין - מבואר הוא מתוך לשון הכתוב עצמו, שדייק והדגיש: "ואת בנימין **אחי יוסף**", והיינו:

לפי דעת יעקב (שלא ידע על מכירת יוסף בידי אחיו), יוסף מת כאשר הלך בדרך, ואז "חי' רעה אכלתהו" (וישב לז, לג). ולכן חשש יעקב על אחיו בנימין (אחיו מאמו, ששניהם בני רחל) - שלא תזיק לו הדרך.

והגם שפשוט הדבר שאסון שהי' פעם אחת (ל"ע ול"ע) אינו נחשב מעתה ואילך כסכנה קבועה לכל בני המשפחה - הרי כד דייקת אין זה האסון היחיד במשפחת בנימין, כי גם אמו רחל **מתה בדרך** [כמו שכתוב (ויחי מח, ז): "ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל . . **בדרך**". וראה גם פרש"י ויצא לא, לב; פרש"י ויגש מד, כב [וראה במקור הדברים שהאריך לענין דברי רש"י בפרשת ויגש שם, ואכ"מ]].

וכיון שה"דרך" כבר היתה סיבה לשני אסונות במשפחה זו, הי' זה יסוד מספיק עבור יעקב שלא לשלוח את בנימין למקום שיש בו סכנה למשפחתו.

ובדוגמת המסופר בפרשת וישב (לח, יא), שלאחר שמתו ער ואונן - בני יהודה שנישאו לתמר - לא רצה יהודה לתת את שלה בנו השלישי לתמר, "כי אמר פן ימות גם הוא **כאחיו**". היינו, שלאחר שתמר גרמה (לפי מחשבת יהודה) לשני אסונות לשני אחים, הרי שהיתה "מוחזקת" כבר לקטלנית בנוגע לאח השלישי (וראה יבמות סד, ב, שבכגון דא אומרים "בתרי זימני הוי חזקה").

ד. אמנם לפי זה, אינו מובן לאידך גיסא: אם אכן הי' כאן חשש סכנה למשפחת בנימין – למה הוצרך רש"י להוסיף את זה "**שהשטן מקטרג**"?

והביאור בזה:

מיתת רחל – אם בנימין – היתה בפועל "בדרך", אבל סיבת פטירתה לא היתה ה"דרך" עצמה, אלא סיבות אחרות: היתה קל"ת יעקב שאמר ללבן: "עם אשר תמצא את אלקיך לא יחי'" (ולא ידע אז שהיתה זו רחל – ויצא לא, לב ובפרש"י), והיתה גם סיבה טבעית: "ותקש **בלדתה**" (וישלח לה, טז), ואם כן, ה"דרך" לא היתה אלא **גרם נוסף** בלבד.

ולכן הוצרך רש"י להוסיף – "**שהשטן מקטרג** בשעת הסכנה":

אמנם ה"דרך" כשלעצמה אינה מהווה סיבה מספקת כדי לחשוש "פן יקראנו אסון", ואין כאן סכנה מוחשית בנוגע לבנימין, אבל קצת סכנה יש כאן, שהרי סוף סוף (לדעת יעקב) יוסף מת בגלל הדרך, ורחל מתה **בפועל** בדרך – לכן חשש יעקב "פן יקראנו אסון", כי חשש הסכנה שיש בדרך יכול לגרום לזה שהשטן יקטרג.

ה. ומעתה יובן היטב מדוע בפירושו לדברי יעקב בפעם **השני'** שירדו למצרים, "וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה", רש"י **אינו** מביא "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה" (ואדרבה, בפירושו בפעם הראשונה שירדו למצרים, הוא מדגיש שהלימוד הוא דוקא משם, כנ"ל ס"א) – **משום שבינתיים חל שינוי בדעת יעקב:**

בהמשך הפרשה (מב, לו) מפרש רש"י, שכאשר חזרו בני יעקב מהפעם הראשונה שירדו למצרים, וראה יעקב ששמעון נשאר במצרים ולא חזר עמהם – חשד יעקב בבניו "שמא הרגוהו או מכרוהו **כיוסף**".

והיינו, שאף שקודם לכן האמין יעקב ש"חי' רעה אכלתהו" ליוסף, ולכן חשב אז ש"דרך" היא סכנה לבנימין אחי יוסף, הרי עכשיו (לאחר שראה ש"שמעון איננו") החל יעקב לחשוש שיוסף נעדר על ידי פעולה של אחיו השבטים שהתנכלו לו (ראה בארוכה במפרשי רש"י שם (מהרש"ל, משכיל לדוד, ועוד)).

וכיון **שחל שינוי** בדעת יעקב בקשר למיתת יוסף, הרי עתה אי אפשר לפרש עוד שיעקב חושש מפני קטרוג השטן בשעת הסכנה;

כי מאחר שבשעה זו חשד יעקב שהעדר יוסף **אינו** מצד "חי' רעה אכלתהו", ובמילא **לא** שייך זה לענין הדרך – שוב אין הוא יכול לחשוב ש"דרך" היא סכנה לבנימין (והרי כל הטעם שהוא חשב קודם שזו סכנה לבנימין, הוא מצד שבנימין הוא "אחי יוסף", כנ"ל ס"ד).

וזה שעדיין חשש יעקב לשלוח את בנימין, הרי זה כדיוק לשון הכתוב שם: "וקראהו אסון בדרך **אשר תלכו בה**". והיינו, שבפעם השני' יעקב לא חשש מפני עצם הסכנה שבדרך (וקטרוג השטן), אלא **מפני בניו עצמם**, כי חשד בהם שיש בדעתם לעשות לו רעה, או לפחות לא לשומרו היטב מפני מלך מצרים (וכדומה לזה), כשם שעשו ליוסף ושמעון, וכדיוק לשונו של יעקב: "לא ירד בני **עמכם**"; ומובן שפיר מה שרש"י **שם** לא הביא זה ש"השטן מקטרג בשעת הסכנה", וק"ל.

פנינים

עין וביאור

המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' עזריאל צבי
ב"ר מרדכי ע"ה

האם חולין הוא מגונה?

חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה

חלילה לעבדיך – חולין הוא לנו, לשון גנאי (מה, ז. רש"י)

בפ' וירא (יח, כה) מבאר רש"י את מה שאמר אברהם להקב"ה גבי הפיכת סדום "חלילה לך מעשות כדבר הזה" – "חולין הוא לך", ואינו מוסיף שזה לשון גנאי. ועפ"ז צריך ביאור, באם צריך להסביר מהי הכוונה בלשון "חולין", הי' על רש"י לבאר זאת כבר בפעם הראשונה שבה מופיעה לשון זו?

ויש לבאר בפשטות:

בפ' וירא נאמר הלשון "חלילה" ביחס להקב"ה, וכיוון שאצל הקב"ה לא שייך כלל ענין של "חולין" וחול, אזי בעצם זה שהדבר הוא "חולין" כבר מוסבר מדוע הוא מושלל אצל הקב"ה. ולכן פירש רש"י "חולין הוא לך" ותו לא, כיוון שבמשמעות הפשוטה של המילה "חולין" כבר מבואר שהדבר מושלל אצל הקב"ה.

אך בפרשתנו נאמר הלשון "חלילה" ביחס לבני אדם, שאצלם יש התעסקות בעניינים של חולין, ואם כן, אם פירוש "חלילה" הוא רק "חולין הוא לנו", שהדבר נחשב כענין של חול, הרי עדיין לא מבואר בזה מדוע הדבר מופרך, דהרי אצל בני אדם לא מופרך להתעסק ב"חולין".

ובשביל לתרץ קושי זה מוסיף ומבאר רש"י "לשון גנאי", היינו, שלשון "חלילה" ו"חולין" **כאן** אינו בא רק להגדיר את הענין המדובר כדבר של **חול**, אלא לבטא שהדבר **מגונה**, ובמילא מופרך.

כי כאשר מדובר על אנשים שמצד גודל מעלתם וחשיבותם אין להם עסק עם עניני חול, הרי כאשר הם מציינים על דבר מסויים שהוא ענין של "חולין" הרי זה "לשון גנאי", כי אצלם דבר של "חולין" הוא דבר מגונה.

תלי תניא בדלא תניא?

חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה

חלילה לעבדיך – חולין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגומו: חס לעבדיך, חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת. והרבה יש בגמרא, חס ושלום (מה, ז. רש"י)

ידוע שכאשר רש"י מביא ב' פירושים הרי זה מפני שבפירוש הראשון יש קושי מסויים, ולכן מביא פירוש נוסף שאין בו קושי זה (ראה בארוכה ספר 'כללי רש"י' פרק ד). ועפ"ז יש לבאר הטעם שרש"י מביא כאן שני פירושים ואינו מסתפק בפירוש הראשון:

לעיל (ראה פנינה הקודמת) נתבאר פירושו הראשון של רש"י, שכאשר אנשים שאין להם עסק עם עניני חול מציינים על דבר מסויים שהוא ענין של "חולין" הרי זה "לשון גנאי", כי אצלם "חולין" הוא דבר מגונה ובזוי.

אך בנדו"ד פירוש זה אינו מובן, שהרי בשלמא כשמדובר על איש מורם וחשוב שאין לו עסק עם עניני חול, והוא רוצה לבטא ולהראות הריחוק שלו מדבר מסויים, הרי בזה יש מעלה להשתמש בלשון 'חלילה' מלשון 'חולין', כי בזה מבטא שדבר שאינו לפי ערכו ומעלתו הוא כל כך מופרך אצלו, עד שאפילו דבר של "חולין" אינו מגונה אצלו פחות מדבר מגונה ממש, כגניבה וכיו"ב.

אך בנדו"ד, הרי אמירת השבטים "חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה" באה כמענה לטענה כנגדם שבה הם נחשדים במעשה של גניבה, וא"כ מהו המקום להציל עצמם מטענה כזו בכך שאצלם אפילו ענייני חולין נחשבים כגנאי, הרי זה "תלי תניא בדלא תניא" (שבת כב, א. וש"נ). ולכאורה הי' יותר מתאים לבטא מה שגניבה מופרך אצלם בלשון גנאי **ברורה** כדי להבהיר שאין מקום לחשוד בהם בדבר כזה.

ולכן מביא רש"י פירוש נוסף, שחלילה פירושו "חס לעבדיך" - חס ושלום שיהי' אצלם ענין של גניבה, ועוד יותר "חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת" - שהקב"ה מרחם ואינו נותן את אפשרות להיכשל (אפילו בשוגג) בדבר כזה (ראה רא"ם וגור ארי' כאן).

אך פירוש זה, ש"חלילה" הכוונה "חס", אין לו דוגמא בלשון המקרא (ורק לשון הגמ' הוא כך) ולכן מביא רש"י פירוש זה רק כפירוש שני.

מעלת שבתות חנוכה

יהודי מחויב לדאוג לבריאות גופו ולפרנסת בני ביתו, וכל אלו טורדים את מנוחתו ומפריעים לו להתרכז כראוי בעבודת ה', בתורה ותפילה, עם המוח והלב.

במאמר שלפנינו, העוסק בלימוד שיש לשאוב מהקביעות המיוחדת של שתי שבתות חנוכה, מבואר כיצד יש להביט על מטלות וטרדות החיים במבט "שבתי", של "כל מלאכתך עשוי", וכיצד ההתמסרות לעבודת ה' מביאה גם ברכה ושפע בכל צרכי האדם.

ימי החנוכה של שנה זו מיוחדים בכך שיש בהם שתי שבתות, הם מתחילים ביום השבת ומסתיימים גם כן ביום השבת קודש.

ומכיוון שכל דבר שבעולם הוא בהשגחה פרטית מאת השי"ת, ויש ללמוד ממנו הוראה והדרכה בעבודת השי"ת, הרי יש לחפש ולבאר את תוכן עניין שתי שבתות של חנוכה, ואת אשר יש ללמוד מכך בעבודת ה' בשנה זו, ובכלל.

איך אפשר להתמסר לעבודת ה' כאשר יש כל כך הרבה טרדות?

ותחילה יש לבאר את עניין יום השבת בעבודת ה':

כי הנה, כאשר דורשים מיהודי לעבוד את השי"ת, מתעורר היצר וטוען שראשית יש לדאוג לכמה עניינים הכרחיים.

תחילה צריכים לדאוג לבריאות הגוף, כי "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) ה' הוא" (רמב"ם הל' דעות ריש פ"ד), לאחר מכן, עליו לדאוג למזונות בני ביתו, ולשם כך יש להתעסק בענייני העולם ולהשיג ממון לפרנסתו, ואף שהברכה היא מאת השי"ת בלבד, מכל מקום הרי "וברכך ה' אלקיך – **בכל אשר תעשה**" (ראה טו, יח), שצריכים לעשות "כלי" בדרכי הפרנסה לברכת ה'.

ורק לאחר שיאכל וישן וישיג פרנסתו כראוי, יוכל להתפנות לעבודת ה', אבל עד אז, אותם עניינים הכרחיים מבלבלים אותו, ואינם מניחים אותו לעבוד את ה'.

ומוסיף היצר הרע ומביא ראי' לטענתו מדברי אביי "אי' אמרה לי אם קריב כותחא – לא תנאי" (עירובין סה, א), היינו שאפילו אם נתבקש לעשות מלאכה קלה ביותר כקירוב כותח, הי' הדבר פוגם בלימודו ו"לא הייתי שונה כמו ששניתי" (רש"י).

ואם לאמורא כאביי הי׳ דבר קל כזה מפריע בעבודתו, הרי על אחת כמה וכמה כאשר מדובר על אנשים כערכנו, ועל טרדות גדולות ועצומות של בריאות הגוף ופרנסת בני הבית – שבוודאי הדבר מבלבל מאוד מלימוד התורה.

ותינח, טוען הוא, אם הי׳ מדובר על לימוד התורה וקיום המצוות בדרך של ״מצוות אנשים מלומדה״ (ישעי׳ כט, יג), בלא השקעת השכל והרגש, הרי אפשר לעשות זאת למרות הטרדות, אבל הלא דורשים מיהודי שהלימוד יהי׳ בהבנה והשגה והתבוננות עמוקה, ועבודת ה׳ בכללה תהי׳ עם כל כוחות הנפש – השכל והרגש, וכיצד אפשרית עבודה זו כאשר מוטרדים כל כך בצרכי הגוף ועסק הפרנסה?

״כל מלאכתך עשוי״!

אודות יום השבת נאמר בתורה ״ששת ימים תעבוד **ועשית כל מלאכתך**, וביום השביעי״ וגו׳ (יתרו כ, ח), ודרשו חז״ל (הובא בפרש״י) ״כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשוי״, ש״אין לך עונג גדול מזה״ (ראה שו״ע ושו״ע אדמו״ר הזקן סי׳ שו).

ואף שאין האדם רואה בעיני בשר כיצד ״כל מלאכתו עשוי״, ועדיין נדמה לו שישנם עניינים שחסרים ומעיקים, מכל מקום הרי תורת אמת אומרת ש״מלאכתו עשוי״ (ואף שהלשון הוא ״כאילו״, הרי כל עניין בתורה הוא אמיתי, וממילא בהכרח שבמובן מסוים כן הוא באמת).

וכשם שהוא ביום השבת, כך הוא בעבודת האדם בכלל: יהודי צריך להעמיד את עצמו במצב שיראה כאילו ״כל מלאכתו עשוי״, וממילא כל ענייני צרכי הגוף והפרנסה אינם מבלבלים מעבודת ה׳, וכאשר יתבאר לקמן.

״בדרך״ אין מקפידים כל כך על צרכי הגוף

איתא בהלכות שבת, שמותר להתענות בשבת תענית חלום, משום שהאדם דואג ואין רוחו נחה אלא על ידי התענית, ונמצא ש״התענית הזה תענוג הוא לו״ (שו״ע ושו״ע אדמוה״ז או״ח סי׳ רפח). והיינו שלמרות שבדרך כלל אדם מתענג מאכילה, מכל מקום במצב מסוים יתכן שהתענוג יהי׳ מתענית דווקא, וזאת משום שהרצון שולט על התענוג של האדם, וכאשר רוצה את התענית, הרי הדבר גורם שגם יתענג ממנה (ראה המשך תרס״ו עמ׳ ע [צג]).

ומעין זה יכול יהודי לפעול בעצמו שירגיש שלא חסר לו מאומה:

מעשה ידוע הוא (ראה מצמיח ישועות (קראקא עת״ר יז, א)) שפעם התאונן תלמיד אחד בפני רבו המגיד ממעזריטש על חסרון בפרנסה, והרב המגיד שלחו להרה״ק ר׳ זושא מאניפולי, שילמד ממנו. כאשר הגיע לשם התלמיד ראה שר׳ זושא הוא עני מרוד מדוכא ביסורים ובביתו אין מאומה.

והנה, כאשר שמע ר׳ זושא על מטרת הגעתו של אותו תלמיד, תמה מאוד, ואמר שאינו מבין כלל מדוע שלחו הרב המגיד אליו, בה בשעה שלא חסר לו מאומה!

ואין זאת שר׳ זושא שינה מן האמת ומן המציאות ח״ו, אלא שמכיוון שהי׳ שקוע בלימוד התורה בעומק, ומאוחד לגמרי עם התורה שלומד, הרי הי׳ נעלה לגמרי מכל צרכי הגשמיות, ובהרגשתו הרי באמת לא הי׳ חסר לו כלום בענייניו הגשמיים!

ועוד מעשה (ראה ספר השיחות תרצ"ו עמ' 29 ואילך) ביהודי שביקר את מורנו הרב המגיד ממעזריטש זי"ע (בהיותו תלמיד הבעש"ט), וראה כיצד אין בביתו רהיטים, כי אם כמה קורות עץ ששימשו הן לשולחן והן לשינה וכו', וכאשר תמה שאף הוא עצמו אינו גביר, אך מכל מקום יש בביתו רהיטים וכלי בית, ענהו הרב המגיד: "**בבית** אכן הדבר הוא אחרת לגמרי, **בבית** אכן צריך מיטה ושולחן וכסא ומנורה", והיינו שכל חיי האדם הגשמיים הם כמו "דרך" ו"אכסניא", שבהם אין דואגים כל כך שכל הצרכים הגשמיים יתמלאו בדיוק.

ואף על פי שסיפורים אלו אירעו עם גדולי ישראל ויחידי סגולה, הרי דרגות רבות בדבר, ומכל יהודי נדרש להתעלות ולהתרומם לפי מצבו ודרגתו – עד שענייני העולם לא יתפסו מקום אצלו כל כך.

וכפי שאמר פעם ר' זושא מאניפולי, שכאשר יבוא בפני בי"ד של מעלה, לא ישאלוהו מדוע לא אחז בדרגתם של כל הצדיקים, אלא יתבעו ממנו "מדוע לא היית זושא", מדוע לא הגעת לאותה מעלה ומדריגה שהי' בכחך ולפי ערכך להגיע אלי'.

ומעשים בפועל מצינו אפילו אצל אומות העולם, וכמו בחיילים שהיו בערכי המלחמה, ונפגעו באופן קשה, ומחמת שהיו שקועים לגמרי במלחמה, המשיכו להלחם ולרוץ וכו', מבלי לשים לב כלל לפציעתם.

ואם בענייני העולם כך, על אחת כמה וכמה בנוגע לתורה ומצוותי', שיש לו ליהודי הכח שיהי' שקוע בלימוד התורה כל כך עד שלא ירגיש שחסר לו מאומה, וישכח לגמרי מחיזו דהאי עלמא.

להאיר במצב של "שקיעה" רוחנית

זהו הלימוד מעניין השבת בכללות – שיהודי צריך להתרומם מהבלי העולם כפי יכולתו, לראות במידה ומדרגה מסוימת כאילו "כל מלאכתו עשוי", ולהפחית את טרדות הפרנסה וצרכי הגוף.

וכאשר מדובר בשבת חנוכה, הרי זה לימוד בעבודת החנוכה גופא:

עניינו של חנוכה הוא להדליק את הנרות "משתשקע החמה" (שבת כא, ב) דווקא, שכאשר פוגשים יהודי שמצוי במצב של "שקיעה" ברוחניות, או כאשר מרגיש יהודי בעצמו אשר הוא מצוי במצב של אפילה רוחנית, צריכים להאיר את החושך ב"נר מצווה ותורה אור" (משלי ו, כג).

אמנם, מקום יש לחשוב שהארה זו צריכה להיות מן הקל אל הכבד, טיפין טיפין, להתחיל בעניינים קלים, ולהמשיך בענייני עבודת ה' הכבדים והקשים יותר.

ועל כך יש ללמוד משבת חנוכה, שיהודי מסוגל להתעלות בבת אחת, מטרדות הפרנסה וצרכי הגוף, וגם מהבלבולים שמחמת הנהגתו הבלתי טובה, ולהרגיש כאילו "כל מלאכתו עשוי", וממילא אין שום דבר שמפריע לו להתמסר לעבודת ה'.

וכאשר אכן מרגיש יהודי שלא חסר לו מאומה, הרי הקב"ה נותן לו כל צרכיו באופן שבפועל ממש, ולא רק בהרגשתו, לא יהי' חסר לו מאומה, ויוכל להתמסר לנר מצווה ותורה אור.

מעלת השבת השני' של חנוכה

ובזה גופא הרי מעלה מיוחדת בשנה זו, שישנם בחנוכה שתי שבתות, והלא "מעלין בקודש" (שבת שם), וממילא עבודת שבת חנוכה השני' נעלית יותר אפילו מן הראשונה.

וביאור העניין בעבודת ה':

על מאמר חז"ל (שבת קיח, ב) "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין", מבאר אדמו"ר הזקן (לקוטי תורה בהר מא, א) שהן שתי דרגות בשביתת השבת. יש מצב שבו האדם שייך ליגיעה ומלאכה, ומכל מקום הוא נח. ומנוחה זו אינה גמורה, שהרי שייך הוא לעניין העמל והיגיעה. אמנם, ישנו מצב נעלה יותר, שאינו שייך כלל למלאכה, וכמו מלך **שאסור** בעשיית מלאכה, ואין זה ששובת ממלאכה, אלא שעניין המלאכה אינו קיים אצלו **ומופרך** לגמרי.

ומעין זה גם בעבודה של "נר מצווה ותורה אור", ישנו מצב של השבת הראשונה של חנוכה, שהוא שייך לענייני העולם המבלבלים ומפריעים, אך מתייגע ופועל על עצמו להרגיש ש"כל מלאכתך עשוי" ולהתמסר לעבודת ה'.

אך בשבת השנית של חנוכה "מעלין בקודש", היא בדרגה נעלית הרבה יותר, מעין המצב שהי' בעולם קודם החטא, כאשר לא הייתה כלל בעולם תערובת טוב ורע, וכפי שיהי' לעתיד לבוא כאשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב), ואזי מנוחת השבת היא באופן שלא שייכות טרדות ודאגות כלל, ומעין זה בעבודת ה' שהוא מרומם לגמרי מענייני העולם, ומלכתחילה לא שייך שעניני העולם יבלבלוהו, אלא עבודתו אך ורק להאיר את עצמו ואלו שמחוץ ממנו ב"נר מצווה ותורה אור".

שיחות קודש

העולם הזה דומה לפרוזדור

יהודי פשוט, אכסנאי, שבדרך חזרתו מביקורו אצל הבעש"ט הוצרך לעבור בעיירה שבה שימש המגיד כ"מלמד" בעת ההיא, ביקשו הבעש"ט שבעברו בעיירה ההיא, ימסור פרישת-שלום לתלמידו, תלמידו החביב וכו' – כפי שהי' קורא לו.

...בבואו לשם, מצא בית-חורבה שבו שררה עניות גדולה, עד כדי כך שהמגיד יושב – לא על כסא, כיון שלא הי' בביתו ["בורסה" - עאכו"כ שלא היתה בביתו, ו"ספה" – אין על מה לדבר בכלל...], כי אם – על חתיכת עץ, וכך לומד עם הילדים.

לאחרי שמילא שליחותו במסירת פרישת-שלום מהבעש"ט – שאל אותו, היתכן שעם היותו איש קדוש, צדיק, אשר "צדיק גוזר והקב"ה מקיים" - חי הוא בדחקות ועניות גדולה ביותר, עד כדי כך שאין לו אפילו כסא לישב עליו, וצריך לישב על חתיכת עץ?!...

השיב לו המגיד – תוך כדי שאלה אודות מעמדו ומצבו הוא, והאכסנאי מספר לו שזכה ב"ה לעשירות גדולה, והמגיד מבקשו לצייר בפניו את דירתו, מספר החדרים שיש לו, ואיזה רהיטים יש לו וכו', והאכסנאי מסביר לו את יקר תפארת גדולתו... שואל אותו המגיד: היתכן שעכשיו הנך לבוש בגדים פשוטים?! והיכן מתאכסן אתה עכשיו – בחדר פשוט, "אֶן התפעלות", שלא כדבעי, ולא באופן מסודר?! – והאכסנאי משיב: רבי, מה הנכֹם רוצים, הרי עכשיו הנני בדרך; אצלי בבית - אילו הייתם רואים, הייתם נוכחים לדעת שהנני גביר גדול, אבל עכשיו רואים אתם אותי בהיותי בדרך, באכסניא, ובמילא, לא איכפת לי שיהי' באופן כזה, ולא אבלבל לעצמי את הראש ליטול עמי רהיטים וכל שאר הדברים שיש לי בביתי.

נענה המגיד ואמר: כן הוא גם אצלי. "בבית" – הכל מתוקן כדבעי, בעושר מופלג, "דירה" טובה ביותר, ו"רהיטים" יפים ויקרים ביותר; אבל כשנמצאים ב"אכסניא" – בעולם הזה שאינו אלא כ"פרוזדור" - לא איכפת לי לישב על חתיכת עץ, בידעי ש"בבית" מוכן עבורי עושר מופלג...

(י"ט כסלו תשי"ד)

פנינים
דרוש ואגדה

המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' עזריאל צבי
בן מרדכי ע"ה

הפסק בקדושה – היפך הקדושה

ויהי מקץ שנתיים ימים

(ריש פרשתנו)

מבואר בזוהר (ח"ב קלה, א) שקץ הימים מורה על היפך הקדושה, כפי שנאמר בחטאו של קין "ויהי מקץ ימים" (בראשית ד, ב). וכיוון שבפרשתנו נאמר "מקץ שנתיים ימים" מפרש הזוהר (פרשתנו קצג, ב. קצד, א) דקאי על "קץ דשמאלא" - היפך הקדושה.

והנה, בתורה אור (ריש פרשתנו) מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן ענין "מקץ שנתיים ימים", שלגבי התורה נאמר "ואהי' אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום" (משלי ח, ל), וה"שנתיים **ימים**" זהו בחי' "יום יום", דקאי על בחינת 'שעשועים' - התענוג שבתורה, ו"**מקץ** שנתיים ימים" מורה על יהודי שהתענוג שלו בעסק התורה שלו הוא במדידה והגבלה - קץ.

ויש לקשר בין שני הפירושים:

מצינו שזמן קצר לאחר מתן תורה נכשלו בני ישראל בחטא העגל, אף שבמתן תורה זכו לגילוי של הקב"ה בעצמו, "וירד ה' על הר סיני" (יתרו יט, כ), דכיוון שהגילוי של מתן תורה נפסק (ראה שם יט יג, ובדש"י שם), הנה הפסק זה נותן מקום שמיד לאחרי זה יכול להיות חטא העגל.

ומזה יש ללמוד מכ"ש וק"ו בנוגע ללימוד התורה של כל אחד מישראל, דגם אם מדובר באחד שלומד תורה מתוך תענוג, שאם התענוג בתורה הוא בקץ ותכלית, דבר זה יכול לגרום ח"ו שמפעם לפעם יפסיק לגמרי מלימודו, באמרו: אמנם צריכים ללמוד תורה, אך מוכרחים גם לנוח מעט... ובאופן שמנוחה זו אינה בכדי שיתווסף אצלו אחר כך כוח וחיות מחודשים בלימוד, אלא באופן של הפסק, שבאותו הזמן שהוא נח שוכח הוא מהתורה ומתנתק ממנה.

והפסק זה מתורת ה' – הוא היפך הקדושה לגמרי, כתורת הבעש"ט "כאשר האדם מפריד את עצמו מהשי"ת, מיד הוא עובד ע"ז, ולא יש דבר ממוצע" (צוואת הריב"ש סע"ו).

וזהו הקשר בין הפירושים, דהקץ ותכלית בקדושה גופא - כפירוש אדמו"ר הזקן, יכול להביא למצב של היפך הקדושה, כעבודה זרה ממש, "קץ דשמאלא" – כפירוש הזוהר.

יוסף הצדיק וימי החנוכה

ויהי מקץ שנתיים ימים

(ריש פרשתנו)

יש לבאר הקשר בין פרשת מקץ, דתוכן הפרשה הוא (בעיקר) המאורעות שאירעו עם יוסף, לעבודת ימי החנוכה:

א. "חנוכה" על שם חנוכת המזבח והמקדש, וגם מלשון חינוך (תורה אור כט, ד) מורה שעל האדם להתגבר **מחדש** ב"נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג) **בתוספת כח**, כמו בחנוכת דבר חדש וחינוך ילד למצוות (ראה תורה אור שם). וזהו גם עניינו של יוסף – מלשון הוספה, "**יוסף** ה' לי בן אחר" (ויצא ל, כד).

ב. תוספת הכוח הזו ב"נר מצוה גו'", צריכה להיות באופן של "מוסיף והולך", כפי שנוהגים כל ישראל בהדלקת נרות חנוכה שכל יום מוסיפים על היום שקודם לו (רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב). וגם זה מתאים עם עניינו של יוסף – לשון הוספה כנ"ל.

ג. הדלקת הנרות היא באופן שמאירים את ה"חוץ" דווקא, היינו שמאירים באור הקדושה גם במקומות שמצד עצמם אין מאיר בהם אור זה. וזה מתאים עם יוסף - על שם "יוסף ה' לי **בן אחר**" (ויצא ל, כד), דהיינו, שה**אחר**, מי שאינו שייך לקדושה, יהי' **בן**, שיאיר בו אור הקדושה (ראה אור התורה עה"פ).

וכן הי' בעבודת יוסף עצמו, כמסופר בפרשתנו, דמיד לאחר צאתו מבית האסורים נעשה מלך על כל ארץ מצרים, "ערות הארץ" (מב, ט), שכל אנשי מצרים נתחייבו לציית לו ונעשו תחתיו, וע"י יוסף נעשו תחת רשותו של הקב"ה. דהיינו, ש"ערוות הארץ" – "אחר", נכנסה תחת ממשלת הקב"ה.

וכמו שבחנוכה, הדלקת הנרות "מבחוץ" אינו רק כאשר יש ריבוי נרות ואור הקדושה, אלא כבר מהיום הראשון, על אף שיש רק נר אחד, כבר ניתן וצריך להאיר את ה"חוץ", עד"ז הי' אצל יוסף, שנעשה משנה למלך והכניס את מצרים תחת ממשלת הקב"ה **מיד** בצאתו מבית האסורים.

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרב **שמעון**
בן הרב **מנחם שמואל דוד** הלוי
ע"ה **רייטשיק**
נפטר כ' בסלו התשפ"ב

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

שמירת ש"ק דיוסף קודם מ"ת

יוכיח מדברי המדרשים דישנה מעלה מיוחדת בשמירת השבת דיוסף, והיינו בכך שהיא נתפרשה בתורה / יבאר הלשון 'נתינה' גבי שבת, דבשונה משאר המצוות חלוקתה משאר הימים ניכרת עוד קודם הציווי עלי' מצד שביתת הקב"ה / עפ"ז יבאר דאצל יוסף הי' חילוק זה דשבת משאר הימים עוד קודם מ"ת

"**וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהריים**" (מג, טז)

איתא במדרש (ב"ר פצ"ב, ד. וש"נ): "והכן - אין והכן אלא שבת, היך מה דאת אמר "והי' ביום הששי והכינו וגו'" (בשלח טז, ה), הדא אמרה ששמר יוסף את השבת קודם שלא תינתן".

וי"ל"ע מהו עיקר החידוש דהמדרש, דהי' מקום ללמוד מפשטות הל' שכוונת המדרש לחלק בין יוסף לאחיו, שהוא לבדו שמר את השבת ולא שאר השבטים, וכן לחלק בין שמירת שבת לשאר המצוות - שיוסף שמר רק את מצות שבת, ולא את שאר המצוות.

אולם הרי ידוע (ראה יומא כח, ב. משנה סוף קידושין. קידושין - לגבי אברהם. וראה גם פרש"י תולדות (כו, יב. כז, ג) - לגבי יצחק. ושם וישלח (לב, ה) - לגבי יעקב. ועוד) **שהאבות קיימו כל התורה כולה אע"פ שלא נצטוו, ומזה שבאברהם כתיב** (וירא יח, יט) **"למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו וגו'" מובן שגם אצל יעקב נתקיים ש"יצווה את בניו" - כל בניו, לשמור את התורה, וכדברי רש"י** (חולין צא, א ד"ה פרע להן (בפי' הפסוק דידן)) **"שבני יעקב שומרי מצוות היו, דאע"פ שלא ניתנה תורה מקובלין היו מאבותיהן". וע"ד שמצינו במדרש לקח טוב כאן: "מכאן שהיו אבותינו נהוגים במצוות קודם מ"ת". ובנוגע לשמירת שבת מפורש במדרש שכל טוב כאן: "מכאן שהיו האבות והשבטים שומרין מצות שבת עד שלא ניתנה". ולפ"ז ל"ש למימר דהמדרש אתי לפלוגי בין שמירת שבת דיוסף לקיום שאר המצוות דידי'** [וכ"כ ביפ"ת השלם לב"ר שם: וה"ה לכל המצוות] **ודאחיו.**

ולכן מסתבר שכוונת המדרש היא להדגיש ששמירת השבת דיוסף נלמדת **מפסוק** ("הדא אמרה"), **משא"כ שאר המצוות שקיימו הוא ואחיו, וכן מצות שבת של כל השבטים - אינן מפורשות בתורה** [וכצ"ל לכאו' בכמה מקומות בחז"ל דאיתא בנוגע ליצחק ויעקב שקיימו מצוות פרטיות, וכן בנוגע לכמה מהשבטים (ראה ויק"ר פ"ב, יו"ד "יהודה קיים מה שכתוב בתורה") שהכוונה בזה היא שבנוגע למצוות אלו יש לימוד מהכתובים וכו'].

והנה בחידוש דשמירת השבת ע"י יוסף מצינו עוד במדרש במק"א (במדב"ר פי"ד, ב

(בסופו)), וז"ל: "מי הקדימני ואשלם (איוב מא, ג) - מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה, וטבוח טבח והכן - א"ר יוחנן ערב שבת היתה, ואין והכן אלא לשבת שנאמר והי' ביום הששי והכינו וגו' אמר הקב"ה יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנות בשבת" (נשיא אפרים שהקריב קרבנו בשבת בחנוכת המזבח).

והשתא חזינן דשמירת השבת של יוסף מיוחדת לא רק במה שהיא מפורשת בפסוק, אלא יש בה יתרון מעלה מיוחד לגבי קיום שאר המצוות שלו, וכן על קיום מצות שבת של שאר השבטים, ועד שמשו"ז זכה יוסף שדוקא בן-בנו יקבל ע"כ שכר מיוחד; וי"ל דאדרבה - זהו גם הטעם ששמירת השבת דילי' מפורשת בקרא, משום הענין והמעלה המיוחדת שבקיום שמירת שבת ע"י יוסף.

ונראה לבאר ההפרש בין קיום מצוות שבת אצל יוסף לגבי שמירת שבת דהשבטים, בהקדים דלכאו' קשה מ"ש במדרש שיוסף שמר את השבת "קודם שלא תינתן", דמאי קמ"ל, פשיטא שבימי יוסף לא ניתנה עדיין. וביפ"ת (השלם לב"ר כאן) תי' ד"שמא מפני שלכאורה הי' איסור בדבר שלא ניתנה עדיין, דב"נ ששמר שבת חייב מיתה (משום שהאיסור ד"לא ישבותו" נאמר עוד קודם מ"ת (נח ח, כב)), לכן אמר דמ"מ הי' שומרו" [ומסיים "וטעם היתרו פי' לעיל", וכוונתו לכאורה כשיטתו שהאבות יצאו מכלל ב"נ וממילא שהותרו לשמור שבת. אולם במקום אחר נתבאר (הובא במדור זה בגיליון דפ' תולדות) שבדרך הפשט אי"ז ברור כ"כ לומר כן, ואכמ"ל].

אכן, לפ"ז עיקר החידוש במדרש הי' צ"ל בכך ששמירת שבת ניתנה לישראל דוקא, ולא בזה שעדיין לא ניתנה שבת בעולם כלל, שהרי הענין דב"נ ששבת חייב מיתה שייך לא רק קודם מ"ת, אלא גם אחר שניתנה תורה, וא"כ הול"ל "ששמר יוסף את השבת (אף) שניתנה רק לישראל", וכיו"ב [ואדרבה, מלשון המדרש "עד שלא ניתנה" מסתבר יותר שלא הי' אז האיסור דגוי ששבת חייב מיתה מאחר ולא ניתנה עדיין שבת בעולם כלל, וראה בית האוצר בתחילתו].

וי"ל הביאור בזה, דהנה לשון 'נתינה' שייך רק היכן שהדבר הניתן ישנו במציאות קודם הנתינה, ונתינת הדבר פועלת רק הוצאת הדבר ממקום ורשות אחת והעברתו לרשות אחרת. ומובן א"כ בנדו"ד לגבי שמירת שבת (נוסף על מאי דאמרינן במשנה סוף קידושין בנוגע לכל התורה בלשון כזו, ואכמ"ל) "קודם שלא תינתן", "עד שלא ניתנה" - שהכוונה לומר שהשבת ישנה עוד קודם, ואותה השבת (הקיימת כבר מקודם) **ניתנת** [ולהעיר גם משבת י, א "**מתנה** טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש **ליתנה** לישראל וכו"].

ובזה יש לבאר ההפרש בין המצוות כולן למצות שבת, דכל המצוות הרי "מציאותן" נתחדשה בעת מ"ת, דקודם מ"ת שאז נצטוו בנ"י על קיום המצוות - לא היתה כלל מציאות ל'**חפצא**' של המצוות בעולם, דכל ענין פעולת קיום המצוות הי' רק מצד פעולת האדם "**מעשה הגברא**", אבל המציאות ("החפצא") דהמצוות בתור ענין ומהות בפ"ע - עד שנעשה "חפצא דמצוה", לא הי' קיים כלל בעולם (וכמשנ"ת כ"ז בארוכה בלקו"ש חט"ז יתרו ג.. וראה גם במדור זה בגיליון לפ' תולדות. וש"נ).

אמנם "שבת" שאני בזה מכל המצוות, שהרי הזמן דיום השביעי חלוק הוא בעצם

מצד **הבריאה**, דהרי אחד מהטעמים למצות שבת שנתפרש בתורה הוא (יתרו כ, ח. תשא לא, יז ואילך) "כי ששת ימים עשה את ה' את השמים ואת הארץ גו' וינח ביום השביעי", "וביום השביעי שבת וינפש", והיינו שהזמן דיום השביעי חלוק משאר הימים שלפניו בכך שבו דוקא שבת הקב"ה, ומובן שענין זה הי' ביום השביעי כבר מששת ימי בראשית, עוד קודם שנצטוו ישראל במצות שבת, וא"כ חילוקו משאר הימים שלפניו לא נתחדש בו מצד הציווי על שמירתו, כשאר המצוות שהיחס לחפצא בהן נתחדש רק בעת הציווי. ונמצא כי החידוש במצות שבת במ"ת - ועוד קודם לכן במרה - הי' רק **בציווי לישראל**, שהציווי - וממילא גם ה"חפצא" **דמצות** ה' לאדם בשביתה ממלאכה ביום השביעי - נתחדש רק במ"ת (ויסוד הדברים מבואר ברמב"ם במו"נ ח"ב פל"א. וראה בארוכה בפי' האברבנאל שם. רמב"ן ואתחנן ה, טו. וראה גם חינוך מצוה לא-ב).

וזהו פירוש הלשון "נתינה" גבי שבת - "קודם שלא תינתן", "עד שלא ניתנה", דהא גם קודם **הציווי** על שמירת שבת היתה מציאות של שבת, והיא אף היתה באותה **מהות** כמו לאחר שניתנה - יום שביתה ממלאכה, אלא שאז היתה ב'רשות' אחרת, דזמן השבת הי' זמן בו רק הקב"ה "שובת" כביכול ממלאכתו, אולם כאן למטה לא הי' כל חילוק בין היום השביעי ליתר הימים שלפניו (ושאני אדה"ר שהי' בג"ע, וגם הקב"ה "נתן" לו את השבת, וכדלעיל מהמדרש). **והחידוש ב"נתינת השבת" הוא** שענין השביתה שביום השבת למעלה עבר גם ל'רשות' דלמטה (מרשות "הנותן" לרשות ה"מקבל"), **לבני ישראל למטה**.

[ובסגנון אחר קצת, דבר פשוט הוא שנבראים אינם בערך לבורא ית', וממילא מובן שאין בכח **הנברא** לפעול שזמן השבת יהי' אצלו כפי שהוא אצל **הבורא**, ואף שלמע' נאמר "וישבות ביום השביעי" הרי ברור שאין מקום לומר שמצד שביתת הקב"ה בזמן זה, ישבות גם האדם ממלאכה, שהרי אין ביניהם ערך כלל. ורק לאחר **מ"ת** שאז התבטלה הגזירה ד"עליונים ירדו **לתחתונים**" (וכל' המדרש - שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו), **ובפרטיות יותר - במצות** שבת - "אשר **ציווך** במרה", הנה לאחר **ציווי** הקב"ה לישראל, ניתן להם לישראל - "החפצא" דשבת, כלו' שיהי' זה אצלם ג"כ "חפצא דמצוה", וממילא הוא פועל ומתגלה בהם גם למטה].

ומעתה יש לבאר החידוש בשמירת השבת דיוסף לשמירת השבת דהאבות והשבטים. האבות והשבטים בקיום המצוות שלהם לא פעלו כל שינוי **בחפצא**, וכנ"ל דקודם מ"ת לא הי' שייך כלל שינוי בחפצא דהעולם, וכל פעולת המצוות שלהם היתה ענין **בהגברא** הפועל המצוה; וכך גם שמירת השבת שלהם היתה רק בפעולת הגברא, אולם את החפצא של זמן השבת לא הי' ביכולתם לשנות, והשביתה ממלאכה שלהם היתה רק סימן על "כי בו שבת גו'".

משא"כ אצל יוסף ששמירת השבת שלו מפורשת **בתורה** - שבכך נעשית היא מציאות **בעולם** (ויתירה מזו שהיא מציאות נצחית - וכידוע יסוד הצפע"נ (מכות יא, א. וראה מפענ"צ פ"ה סי"ב) בנוגע לשבועת משה המפורשת בתורה (שמות ב, כא) דניתן להתפיס בה אף שהותרה, כי כל מה שכתוב בתורה דבר נצחי הוא).

חלומות שווא ידברו

לא ישים לב כלל וכלל

במענה למכתבו . . בו כותב על דבר מה שנראה לו בחלומו, וכו'

ומכאן ולהבא לא ישים לב **כלל וכלל** לחלומות אלו, אלא שעוד פעם יבדקו את המזוזות בדירתם [וכן בחנותו, אם ישנם שם מזוזות], ובכל יום חול לפני התפלה בבקר יפריש איזה פעניס [-מטבעות] לצדקה וילך לבטח דרכו בקביעות עתים בלימוד התורה מתוך שמחה וטוב לבב ויקיים מצותי' בשמחה ובטוב לבב, ובקביעות עתים לתורה מובן שצריך להיות נכלל שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים,

ובמ"ש אודות צדקה, הנה יפריש לצדקה - להישיבה – בכל ערב שבת שמונה עשר [מטבעות] שילינג, אבל גם זה צריך להיות בשמחה וטוב לבב גמור כמבואר בכ"מ, והרי הקב"ה הוא עצם הטוב והוא המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית ובחסד וברחמים.[א]

...במש"כ ע"ד חלום שחלם לפני כמה שנים - הרי במשך זמן זה ודאי אמר כמה פעמים תפלת הטבת חלום (בעת שהכהנים נושאים כפיהם וכיו"ב), ולכן חלום טוב הוא ואין עוד מה לחשוב בו.[ב]

חלומות שווא ידברו

פסק דין תורתנו הקדושה **ברור**: החלומות שווא ידברו.

אפילו כשראה בחלום שבמקום פלוני מונח סכום מסוים, ו[נאמר לו בחלום ש]יִקָּחוֹ משם וייתן החצי לצדקה, [ואחר שהתעורר, בדק] ומצא הכל מכוון [=מדויק] – ייקח **הכל** לעצמו, ואף **פרוטה** לא שייך לצדקה.[ג]

הסחת הדעת לצד מעשים

במענה על מכתבה . . בו כותבת ע"ד החלום והמאורע וכו'.

ותסיח דעתה מכל זה בהחלט, ובטח לא כל המזוזות בדירתה כשרות וצריך לבודקן, ומה טוב לבדוק גם התפילין של בעלה שליט"א, ומהנכון שלפני הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב תפריש איזה פרוטות לצדקה וכן יעשה בעלה בכל יום חול של שני וחמישי להפריש איזה פרוטות לצדקה קודם התפלה, ויתחזקו בבטחונם בבורא עולם ומנהיגו שהוא עצם הטוב ורוצה להיטיב לכל אחד ואחת מבני ישראל, ורק שצריך לעשות כלי המתאים לקבלת הברכה, והוא אורח חיים מתאים להוראת תורתנו תורת חיים, והרי זכות אבותם מסייעתם, ואחכה לבשורות טובות בכל האמור, ויהי רצון שיהי' בקרוב.[ד]

א. מכתב מד' תשרי תשי"ט / ב. אגרות קודש חט"ו עמ' קצא / ג. 'פתקים' ח"א עמ' 142 / ד. אגרות קודש חי"נ עמ' תט–י

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרה"ת ר' **שלמה**
בן ר' **יעקב** ע"ה
יאנג
נלב"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א

דרכי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

מעשה בחלומות

"אמור לי מה חלמת בלילה, מה ראית ומה שמעת בחלום"

ביאור הפשט בדברי התוס'

איש אחד חכם גדול ובקי בכל הש"ס ופוסקים הי' בעיר שהי' הבעש"ט דר שם, ולא הי' נשמע לדברי הבעש"ט ולא האמין בהשגתו הגדולה, והבעש"ט הי' חושק מאוד לקרבו אליו. והנה פעם א' למד זה החכם הלכה עמוקה ודיבור תוספות א' ולא הבין את דברי התוספות, ונתקשה מאד בעיון גדול כמה שבועות להבין את דברי התוספות ולא עלתה בידו, ונצטער מאד ע"ז.

והנה בלילה אחד ראה בחלומו והנה מעלין אותו לעולמות עליונים, וראה שמעלין אותו היכל לפנים מהיכל עד שכהו עיניו מלראות גודל האורות עליונים והי' סוגר עיניו, עד שהכניסוהו להיכל פנימי א' וא"ל פתח עיניך. ופתח עיניו וראה הרבה חכמים גדולים וצדיקים יושבים ועוסקים בתורה, והבעש"ט זלה"ה יושב בראש כולם. וא"ל הבעש"ט זלה"ה, למה אתה מתקשה כ"כ להבין את דברי התוס', הלא הפשט הוא כך וכך וכו'.

ובבוקר כשניעור משנתו, לקח הגמרא והי' מעיין בדבור התוספות הנ"ל וראה שהפשט הוא ברור כשמש כאשר א"ל הבעש"ט זלה"ה. והנה אעפ"כ הי' סובר שמא הוא חלום לבד.

והנה כשבא שבת קדש הלך על סעודה ג' להבעש"ט זלה"ה, ותיכף כשבא לבית הבעש"ט א"ל ברוך הבא, וא"ל היית מעיין בפשט התוס' אשר אמרתי לך אם פשט זה הוא אמיתי כו'. ומזמן ההוא והלאה הי' משמש את הבעש"ט ז"ל ונעשה חסיד גדול. כל זה שמעתי מאנשי אמת.

(כתר שם טוב חלק שני סי' שסא)

"צריכים שם אותך עוד"

[ממכתבו של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע להרה"צ מוה"ר זושא מאניפולי נ"ע:]

...עוד בשנה דאשתקד באתי במכתב למחותני הה"צ הק' מוהר"ר לוי יצחק י"נ מבארדטשוב אודות החלום ועתה על השנות דברי החלום נפלאתי אות באות ובמראה ולא בחידות,

וזהו בשעה א׳ אחר חצות שכבתי על ערשי והנה חלום חלמתי שעליתי מהיכל להיכל עד היכלא קדישא של אדומ״ו הבעש״ט והה״מ נ״ע זלה״ה ושם נשנו אלו הדברים הידועים לכ״ק מהה״צ הקדוש בו״ק מוהר״ר יחיאל חתן הרב הבעש״ט ז״ל אשר מסר לי ביו״ט פורים בעת ששלח אותי הה״מ נ״ע על סעודה שלו. וגם את כ״ק י״נ ראיתי בפעם השנית בההיכל. וראיתי שכ״ק אדמו״ר הה״מ נ״ע נשקו על מצחו ואמר לו בזה״ל ״גיי צוריק, ווארין מען דארף דעך נאך דארטין״ [״חזור, צריכים שם אותך עוד״] עכלה״ק זי״ע. אלי גילה מו״ר הבעש״ט זי״ע דברים העומדים ברומו של עולם, אשר ברבות הימים אודיעם,

דברי ידי״נ דוש״ת **שניאור זלמן** בא״א מו״ה **ברוך** זלה״ה

(אגרות קודש כ״ק אדמו״ר הזקן עמ׳ תעג)

״מה ראית ומה שמעת בחלום?״

[מדברי כ״ק אדמו״ר הרש״ב נ״ע:]

....ישנתי כשלש שעות ואיקץ ותתפעם רוחי לרגלי החלום אשר חלמתי, ולרגלי המחזות אשר ראיתי בחלומי ואבהל במאד. ואביט בשעון והנה קרבה שעה השני׳, ואסדר את לבושי וברכתי הברכות כדין, ואתכונן ללכת לכ״ק אאמו״ר [המהר״ש נ״ע].

בבואי לכ״ק אאמו״ר היתה רוח קדשו עליו במאד, וילמד עמי את המאמר זכר רב טובך שבסידור [עם דא״ח] בהסבר רב, ויארך הלימוד כשלש שעות.

...פתאום אמר לי כ״ק אאמו״ר – אאזמו״ר מוהר״ש – הפלגנו בדיבורים, אמור לי מה חלמת בלילה, מה ראית ומה שמעת בחלום.

כרגע – מספר כ״ק אאמו״ר – רעד עבר בכל גווי וארכבותי דא לדא נקשן, וכנראה אשר גם מראה פני השתנה, כי כ״ק אאמו״ר אמר לי: מה אתה נפחד ומבוייש, ספר דבר דבר על אופנו כסדרו...

[ממה שראה בחלומו, אשר] הבעל שם טוב אמר:

״איזהו גבור הכובש את יצרו, כובש את יצרו אמרו ולא שוברו, כי שבירת היצר אין זו גבורה כלל, כי בשביל לשבור את היצר די ומספיק שכל הישר, השכל הישר מחייב שצריכים לשבור את היצר הרע, אבל ענין הכבישה הוא להשתמש בכוחותיו ובמעלותיו, דרב תבואות בכח שור, ומתנהג בתוקף, וזהו איזהו גבור הכובש את הכוחות של יצרו ומשתמש בו בקדושה״.

(נדפס בספר המאמרים ה׳תש״ט עמ׳ 89, 92)

